

Obsah

1. Úvod	11
2. Historie mechanoluminiscence	12
2.1. Období chemické (od počátku do roku 1920)	12
2.2. Období fyzikálně-chemické (1916—1939)	13
2.3. Období chemicko-fyzikální (1940—1960)	17
2.4. Období fyzikální (od roku 1961)	18
3. Základy luminiscence	22
3.1. Základní pojmy	22
3.2. Rozdělení luminiscence	23
3.3. Fotoluminiscence	27
3.4. Termoluminiscence	28
3.5. Radioluminiscence	30
3.6. Elektroluminiscence	31
3.6.1. Injekční mechanismus	33
3.6.2. Srážkový (výbojový) mechanismus	35
3.6.3. Přímá ionizace	37
3.6.4. Ostatní mechanismy	37
3.7. Mechanoluminiscence	38
3.8. Vliv tlaku na luminiscenci	40
4. Experimentální technika mechanoluminiscence	44
4.1. Rozdělení experimentální techniky mechanoluminiscence	45
4.1.1. Mechanická budicí zařízení	45
4.1.1.1. Základní mechanická zařízení	45
4.1.1.2. Deformace dynamometry	47
4.1.1.3. Periodické mechanické namáhání	48
4.1.1.4. Rázové namáhání k buzení mechanoluminiscence	49
4.1.1.4.1. Rázové namáhání tryskáním	51
4.1.1.4.2. Impaktní rázové namáhání	54
4.1.1.5. Oddělování ploch	58
4.1.1.6. Mechanoluminiscence vyvolaná třením povrchů (triboluminiscence)	61
4.1.1.7. Experimentální uspořádání k měření krystaloluminiscence	62
4.2. Zařízení pro snímání mechanoluminiscence	63
4.2.1. Snímání mechanoluminiscenční intenzity	63
4.2.2. Snímání mechanoluminiscenčních spekter	64
4.3. Vyhodnocování mechanoluminiscenčních spekter	65

5. Jevy mechanoluminiscence	67
5.1. Tlaková závislost jevů mechanoluminiscence	69
5.2. Teplotní závislost mechanoluminiscence	78
5.3. Intenzita mechanoluminiscenčního záření	80
5.4. Spektra mechanoluminiscenčního záření	86
5.5. Mechanoluminiscence v rentgenové oblasti spektra	91
5.6. Mechanoluminiscence ozářených pevných látek	94
5.7. Krystaloluminiscence	102
5.8. Lyoluminiscence	106
5.8.1. Akvoluminiscence, solvoluminiscence	106
5.9. Sonoluminiscence	111
5.10. Adhezoluminiscence	117
5.11. Adsorboluminiscence	117
5.12. Jevy sdružené s mechanoluminiscencí	119
6. Mechanoluminiscenční materiály	120
6.1. Anorganické mechanoluminiscenční materiály	121
6.1.1. Sulfidy	121
6.1.1.1. Práškové mechanoluminiscenční sulfidy zinečnatý a kadmnatý	121
6.1.1.2. Monokrystaly sulfidu zinečnatého a sulfidu kadmnatého	125
6.1.2. Karbid křemíku, oxid hlinitý	129
6.1.3. Alkalické halogenidy	133
6.1.4. Anorganické a organické soli, cukr	138
6.1.5. Arsenolit	145
6.1.6. Křemen, sklo, kalcit, fluorit	149
6.1.7. Ostatní anorganické materiály (germanium, diamant, led aj.)	153
6.1.8. Mechanoluminiscence mědi	154
6.2. Organické materiály	155
6.1. Polymery	155
6.2.1.2. Mechanoluminiscence na rozhraní polymer — anorganická látka	156
6.2.3. Kaučuky	164
6.2.4. Ostatní organické materiály	166
6.2.5. Piezoelektrické a feroelektrické látky	168
7. Teorie mechanoluminiscence	169
7.1. Teorie luminiscence	169
7.2. Obecné předpoklady a modely vzniku mechanoluminiscence	173
7.3. Mikroskopické modely vzniku mechanoluminiscence	179
7.3.1. Dislokační model	180
7.3.2. Elektretový model	181
7.3.3. Model založený na P—N přechodech	182
7.3.4. Feroelektrický model	182
7.4. Rezonanční mechanismus	182
7.5. Číselné odhady pro mikroskopické modely	183
7.6. Zhodnocení současných teoretických představ výkladu mechanoluminiscence	184
7.7. Porovnání teorie s experimentem	186
8. Použití mechanoluminiscence ve fyzice	188
8.1. Určování elastických modulů	188
8.2. Určování pevnosti materiálu	189

8.3. Určování rychlosti pohybu dislokací	190
8.4. Určování plastických vlastností pevných látek	191
8.5. Mechanoluminiscence v lomové mechanice	197
9. Užití mechanoluminiscence v technice	199
9.1. Určování doby rázu těles	199
9.2. Stanovení optimálních podmínek pneumatických mlýnů	200
9.3. Určování rozložení rychlosti částic při proudění	201
9.4. Rozlišení kvality erozivních částic	202
9.5. Kavitace	202
9.6. Využití mechanoluminiscence ke studiu mechanických vlastností materiálů	203
9.6.1. Mechanoluminiscence při studiu kovových materiálů	203
9.6.2. Mechanoluminiscence kompozitních materiálů	204
9.7. Mechanoluminiscence v astrofyzice	206
10. Další rozvoj mechanoluminiscence	207
Literatura	209